

५ लोकवित्त

५. लोकवित्त

५.१ अर्थसंकल्प हे शासनाचे वार्षिक वित्तविषयक विवरणपत्र असून त्यामध्ये येणाऱ्या वर्षाकरीता अंदाज, चालू वर्षाकरीता सुधारित अंदाज आणि मागील वर्षाकरीता प्रत्यक्ष रकमांचा समावेश असतो. आर्थिक विकास आणि समाज कल्याणाचा विचार करून अर्थसंकल्प तयार करताना खर्चाचे कल ओळखून निधीचे वाटप केले जाते. महसुली तूट, वित्तीय तूट, ऋणभार, इत्यादी वित्तीय निर्देशकांनी राजकोषीय उत्तरदायित्वाच्या कायद्याच्या मर्यादांचे पालन केले पाहिजे.

अर्थसंकल्प २०१९-२०

५.२ अर्थसंकल्पीय अंदाज २०१९-२० नुसार ₹ २६७ कोटी अर्थसंकल्पीय तूट अपेक्षित आहे. मागील वर्षाच्या तुलनेत २०१९-२० मध्ये एकूण उत्पन्नात व एकूण खर्चात अनुक्रमे ८.६ टक्के व ८.५ टक्के वाढ अपेक्षित आहे. महसुली जमेत व महसुली खर्चात मागील वर्षाच्या तुलनेत अनुक्रमे ९.८ टक्के व ११.१ टक्के वाढ अपेक्षित आहे. मागील वर्षाच्या तुलनेत भांडवली जमेत ४.५ टक्के वाढ तर भांडवली खर्चात २.७ टक्के घट अपेक्षित आहे. महत्वाचे वित्तीय निर्देशक तक्ता ५.१ मध्ये व दृष्टीक्षेपात अर्थसंकल्प परिशिष्ट ५.१ मध्ये दिला आहे.

महसुली जमा

५.३ महसुली जमेमध्ये राज्याच्या स्वतःच्या स्रोतापासून जमा आणि केंद्रीय अनुदाने व केंद्रीय करातील हिस्सा यांचा समावेश असतो. सन २०१९-२० (अअं) मध्ये अपेक्षित महसुली जमा ₹ ३,१४,६४० कोटी (स्थूल राज्य उत्पन्नाच्या १०.९ टक्के) असून एकूण जमेमध्ये महसुली जमेचा हिस्सा ७७.८ टक्के आहे. राज्याकरीता स्वतःच्या स्रोतापासून अपेक्षित जमा म्हणजेच स्वतःचा

कर महसूल, व्याजाच्या जमा रकमा आणि इतर करेतर महसूल ₹ २,२७,६३१ कोटी (७२.३ टक्के हिस्सा) आहे. मागील वर्षाच्या तुलनेत स्वतःच्या कर महसूलात ११.६ टक्के आणि केंद्रीय करातील हिस्श्यात १०.९ टक्के अपेक्षित वाढीमुळे कर महसूलात ११.५ टक्के वाढ अपेक्षित आहे. एकूण करेतर महसूलात मागील वर्षाच्या तुलनेत १.४ टक्के घट अपेक्षित आहे. केंद्रीय अनुदाने व केंद्रीय करातील हिस्सा ₹ ८७,००९ कोटी अपेक्षित आहे. महसुली जमा तक्ता ५.२ मध्ये दिल्या आहेत.

तक्ता ५.१ महत्वाचे वित्तीय निर्देशक

तपशील	(₹ कोटी)		
	२०१७-१८ (प्रत्यक्ष)	२०१८-१९ (सुअं)	२०१९-२० (अअं)
१. महसुली जमा	२,४३,६५४	२,८६,५००	३,१४,६४०
एकूण जमेशी टक्केवारी	(८५.२)	(७६.९)	(७७.८)
२. महसुली खर्च	२,४१,५७१	३,०१,४६०	३,३४,९३३
एकूण खर्चाशी टक्केवारी	(८४.२)	(८०.८)	(८२.७)
३. महसुली तूट (२-१)	(-) २,०८२	१४,९६०	२०,२९३
स्थूल राज्य उत्पन्नाशी टक्केवारी	(-) ०.१	०.६	०.७
४. भांडवली जमा	४२,४५८	८५,९९२	८९,८८७
एकूण जमेशी टक्केवारी	(१४.८)	(२३.१)	(२२.२)
५. भांडवली खर्च	४५,१९८	७१,७७५	६९,८६१
एकूण खर्चाशी टक्केवारी	(१५.८)	(१९.२)	(१७.३)
६. एकूण जमा (१+४)	२,८६,१११	३,७२,४९२	४,०४,५२७
७. एकूण खर्च (२+५)	२,८६,७६९	३,७३,२३५	४,०४,७९४
८. अर्थसंकल्पीय तूट (७-६)	६५७	७४३	२६७
९. राजकोषीय तूट	२३,९६१	५६,०५३	६१,६७०
स्थूल राज्य उत्पन्नाशी टक्केवारी	१.०	२.१	२.१
१०. प्राथमिक तूट	(-)९,०५७	२२,१२४	२६,४६३
स्थूल राज्य उत्पन्नाशी टक्केवारी	(-) ०.४	०.८	०.९

सुअं- सुधारित अंदाज अअं- अर्थसंकल्पीय अंदाज
टीप : आकडे संक्षिप्तात दिल्यामुळे बेरजा जुळतीलच असे नाही
आधार : वित्त विभाग, महाराष्ट्र शासन

तक्ता ५.२ महसुली जमा

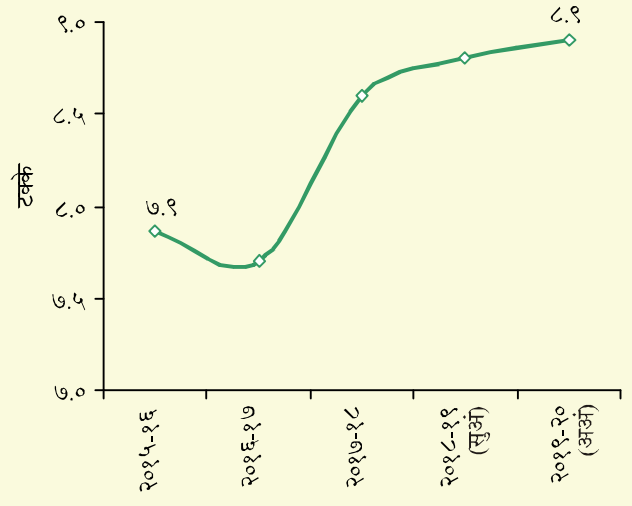
वर्ष	कर महसूल			करेतर महसूल			केंद्रीय अनुदाने	एकूण महसुली जमा
	स्वतःचा कर महसूल	केंद्रीय करातील हिस्सा	एकूण	व्याजाच्या जमा रकमा	इतर करेतर महसूल	एकूण		
२०१५-१६	१,२६,६२८	२८,०८६	१,५४,७१४	३,०७९	१०,३४४	१३,४२३	१६,८९९	१,८५,०३६
२०१६-१७	१,३६,६१६	३३,७१५	१,७०,३३१	३,२५९	९,४५०	१२,७०९	२१,६५३	२,०४,६९३
२०१७-१८	१,६७,९४८	३७,२०३	२,०५,१५१	४,१६३	१२,५१७	१६,६८०	२१,८२३	२,४३,६५४
२०१८-१९ (सुअं)	१,८८,९३१	४२,०५०	२,३०,९८२	२,९०१	१४,१४९	१७,०५०	३८,४६८	२,८६,५००
२०१९-२० (अअं)	२,१०,८२४	४६,६३१	२,५७,४५५	२,६००	१४,२०७	१६,८०७	४०,३७८	३,१४,६४०

आधार : वित्त विभाग, महाराष्ट्र शासन

टीप : आकडे संक्षिप्तात दिल्यामुळे बेरजा जुळतीलच असे नाही

५.३.१ राज्याचा स्वतःचा कर महसूल हा राज्याच्या कर महसुलाचा प्रमुख घटक आहे. सन २०१९-२० (अअं) मध्ये राज्याच्या स्वतःच्या कर महसुलाचा कर महसुलामध्ये ८१.९ टक्के व महसुली जमेमध्ये ६७.० टक्के हिस्सा अपेक्षित आहे. राज्याच्या स्वतःच्या कर महसुलामध्ये प्रमुख घटक असलेल्या राज्य वस्तू व सेवा कराचा ४८.७ टक्के हिस्सा त्याखालोखाल विक्रीकर आणि मुद्रांक व नोंदणी फी यांचा हिस्सा अनुक्रमे १७.६ टक्के व १२.८ टक्के अपेक्षित आहे. राज्य वस्तू व सेवा कर महसूलात मागील वर्षाच्या तुलनेत १४.० टक्के वाढ अपेक्षित आहे. राज्याचा घटकनिहाय स्वतःचा कर महसूल तक्ता ५.३ मध्ये दिला आहे. निवडक राज्यांमधील सन २०१८-१९ (सुअं) करिता राज्य वस्तू व सेवा करापासून प्राप्त महसूल तक्ता ५.४ मध्ये तर सन २०१८-१९ (सुअं) करिता निवडक राज्यांकरिता स्वतःचा कर महसूल तक्ता ५.५ मध्ये दिला आहे.

आलेख ५.१ : कर महसुलाचे स्थूल राज्य उत्पन्नाशी प्रमाण

तक्ता ५.३ राज्याचा घटकनिहाय स्वतःचा कर महसूल

घटक	२०१५-१६	२०१६-१७	२०१७-१८	२०१८-१९ (सुअं)	२०१९-२० (अअं)
१. विक्री कर	६९,६६१	८१,१७४	५४,८९४	३५,३०१	३७,०६६
२. राज्य वस्तू व सेवा कर	लागू नाही	लागू नाही	५०,०६३	९०,१४०	१,०२,७६०
३. मुद्रांक व नोंदणी शुल्क	२१,७६७	२१,०१२	२६,४४२	२५,०००	२७,०००
४. राज्य उत्पादन शुल्क	१२,४७०	१२,२८८	१३,४५०	१५,३४३	१७,४७७
५. विजेवरील कर व शुल्क	८,५०६	६,६७०	७,३४५	८,७००	९,५७०
६. उत्पन्न व खर्च यावरील इतर कर	२,१९३	२,३१२	२,२०५	२,२००	२,२००
७. वाहनांवरील कर	६,०१७	६,७४१	८,६६५	७,९९९	८,२४९
८. विक्रेय वस्तू व सेवा यावरील इतर कर व शुल्क	२,६८४	२,७४३	१,५९०	१,३१५	१,३८१
९. माल व प्रवासी कर	१,५८२	१,८७७	९८४	१,४३२	१,६००
१०. जमीन महसूल	१,७४८	१,७९९	२,३१०	१,५००	३,५२०
११. कृषी उत्पन्नावरील कर*	नगण्य	०	नगण्य	०	०
एकूण	१,२६,६२८	१,३६,६१६	१,६७,९४८	१,८८,९३१	२,१०,८२४

आधार : वित्त विभाग, महाराष्ट्र शासन

टीप : आकडे संक्षिप्तात दिल्यामुळे बेरजा जुळतीलच असे नाही

तक्ता ५.४ निवडक राज्यांमधील सन २०१८-१९ (सुअं) करिता राज्य वस्तू व सेवा करापासून प्राप्त महसूल

(₹ कोटी)	
राज्य	राज्य वस्तू व सेवा कर
आंध्र प्रदेश	२१,२५७
गुजरात	३६,२०३
कर्नाटक	४२,६४०
केरळ	२३,९६७
मध्य प्रदेश	२०,१०८
महाराष्ट्र	९०,१४०
राजस्थान	२३,५००
तामिळनाडू	४१,३८७
तेलंगणा	२२,२६५
उत्तर प्रदेश	५७,७९६

आधार: भारतीय रिझर्व बँक

तक्ता ५.५ सन २०१८-१९ (सुअं) करिता निवडक राज्यांचा स्वतःचा कर महसूल

(₹ कोटी)		
राज्य	स्वतःचा कर महसूल	स्थूल राज्य उत्पन्नाशी टक्केवारी
आंध्र प्रदेश	५८,६९५	६.३
गुजरात	८३,३५३	५.६
कर्नाटक	९६,५०२	६.९
केरळ	५४,२५६	७.०
मध्य प्रदेश	५२,७७१	६.५
महाराष्ट्र	१,८८,९३१	७.१
राजस्थान	६१,९०७	६.७
तामिळनाडू	१,१०,१७८	६.६
तेलंगणा	६६,२५०	७.७
उत्तर प्रदेश	१,३८,०७१	९.४

आधार: भारतीय रिझर्व बँक

५.३.२ राज्याच्या करेतर महसुलामध्ये व्याजाच्या जमा रकमा, लाभांश व नफा आणि इतर करेतर जमा यांचा समावेश होतो. सन २०१९-२० (अअं) मध्ये राज्याचा करेतर महसूल ₹ १६,८०७ कोटी अपेक्षित असून महसुली जमेत त्याचा हिस्सा ५.३ टक्के आहे. मागील वर्षाच्या तुलनेत व्याजाच्या जमा रकमांमध्ये १०.४ टक्के घट तर लाभांश व नफ्यासह इतर करेतर जमेमध्ये ०.४ टक्के वाढ अपेक्षित आहे.

५.३.३ कर महसुलामध्ये राज्याच्या स्वतःच्या कर महसुलाव्यतिरिक्त केंद्रीय करातील हिश्याचा समावेश होतो. सन २०१९-२० (अअं) मध्ये राज्यास केंद्रीय करातील हिश्यापोटी ₹ ४६,६३१ कोटी अपेक्षित असून त्यामध्ये मागील वर्षाच्या तुलनेत १०.९ टक्के वाढ अपेक्षित आहे. केंद्रीय करांमधील निगम कराचा अपेक्षित हिस्सा ३२.४ टक्के असून त्याखालोखाल केंद्रीय वस्तू व सेवा कराचा अपेक्षित हिस्सा ३०.३ टक्के आहे. निवडक राज्यांकरिता २०१८-१९ (सुअं) करिता महसुली जमा व महसुली खर्च तक्ता ५.६ मध्ये दिले आहेत.

तक्ता ५.६ निवडक राज्यांकरिता २०१८-१९ (सुअं) करिता महसुली जमा व महसुली खर्च

(₹ कोटी)

राज्य	महसुली जमा	स्थूल राज्य उत्पन्नाशी टक्केवारी	महसुली खर्च	स्थूल राज्य उत्पन्नाशी टक्केवारी
आंध्र प्रदेश	१,१४,६८४	१२.३	१,२६,३३९	१३.५
गुजरात	१,४०,५३२	९.४	१,३९,१५३	९.३
कर्नाटक	१,६५,८९७	११.८	१,६५,७०३	११.८
केरळ	१,००,००७	१२.९	१,१३,०३४	१४.५
मध्य प्रदेश	१,५१,१६०	१८.७	१,५१,०२२	१८.७
महाराष्ट्र	२,८६,५००	१०.८	३,०१,४६०	११.३
राजस्थान	१,४८,१८४	१५.९	१,७३,००९	१८.६
तामिळनाडू	१,८०,६१९	१०.९	१,९९,९३८	१२.०
तेलंगणा	१,१९,०९९	१३.८	१,१९,०२७	१३.७
उत्तर प्रदेश	३,८०,०२२	२५.७	३,३२,७७४	२२.५

आधार: भारतीय रिझर्व बँक

५.३.४ महसुली जमेचा भाग असणाऱ्या केंद्रीय अनुदानात सन २०१९-२० (अअं) मध्ये (हिस्सा १२.८ टक्के) मागील वर्षाच्या तुलनेत पाच टक्के वाढ अपेक्षित आहे. केंद्राकडून राज्यास होणाऱ्या वित्तीय संसाधनांच्या हस्तांतरणामध्ये मागील वर्षाच्या तुलनेत ७.७ टक्के वाढ अपेक्षित आहे. केंद्राकडून राज्यास होणाऱ्या वित्तीय संसाधनांचे हस्तांतरणाचा तपशील तक्ता ५.७ मध्ये दिला आहे.

तक्ता ५.७ केंद्राकडून राज्यास होणारे वित्तीय संसाधनांचे हस्तांतरण

(₹ कोटी)

तपशील	२०१५-१६	२०१६-१७	२०१७-१८	२०१८-१९ (सुअं)	२०१९-२० (अअं)
केंद्रीय करातील हिस्सा	२८,०८६	३३,७१५	३७,२०३	४२,०५०	४६,६३१
केंद्रीय अनुदाने	१६,८९९	२१,६५३	२१,८२३	३८,४६८	४०,३७८
कर्जे व आगाऊ रकमा	५८४	६२७	१६८	८७३	६३७
एकूण	४५,५६९	५५,९९५	५९,१९४	८१,३९१	८७,६४६

आधार : वित्त विभाग, महाराष्ट्र शासन

५.४ सन २०१९-२० मध्ये डिसेंबर पर्यंत एकूण प्रत्यक्ष महसुली जमा सन २०१९-२० (अअं) च्या ६८.१ टक्के होती, त्यापैकी कर महसूल ७७.६ टक्के होता. डिसेंबर, २०१९ अखेर राज्य वस्तू व सेवा करापासून प्राप्त महसूल ₹ ६०,४७३ कोटी (अर्थसंकल्पीय अंदाजाच्या ५८.८ टक्के) होता. सन २०१९-२० मधील डिसेंबरपर्यंत प्रत्यक्ष महसुली जमा तक्ता ५.८ मध्ये दिली आहे.

चौदाव्या वित्त आयोगाच्या शिफारशीनुसार सहाय्यक अनुदाने

५.५ चौदाव्या वित्त आयोगाने केंद्रीय कर संकलनातील सर्व राज्यांचा हिस्सा ४२ टक्के करण्याची शिफारस केली होती. त्यानुसार राज्यांना केंद्रीय करापासून प्राप्त निधीपैकी वितरणासाठी निश्चित केलेल्या (सेवा करांव्यतिरिक्त) राज्याच्या हिश्यात ५.१९९ टक्क्यांवरून ५.५२१ टक्क्यांपर्यंत वाढ झाली आहे आणि राज्याचा सेवा करातील हिस्सा ५.२८१ टक्क्यांवरून वाढून तो ५.६७४ टक्के झाला आहे.

५.५.१ चौदाव्या वित्त आयोगाच्या शिफारशीनुसार राज्यातील ग्रामीण स्थानिक संस्थांकरिता मूलभूत अनुदान व कामगिरीवर आधारित अनुदान अनुक्रमे ९०:१० तर नागरी स्थानिक संस्थांकरिता ८०:२० या प्रमाणात प्राप्त होते. चौदाव्या वित्त आयोगाने राज्य आपत्ती निवारण निधीकरिताही शिफारस केली आहे. त्यानुसार केंद्र शासनाने मार्गदर्शक तत्वे निर्गमित केली असून सर्वसाधारण वर्गवारीतील राज्यांकरिता राज्य आपत्ती निवारण निधीच्या एकूण आकारमानातील केंद्र व राज्यांच्या हिश्याचे प्रमाण ७५:२५ आहे. चौदाव्या वित्त आयोगांतर्गत प्राप्त सहाय्यक अनुदाने व झालेला खर्च तक्ता ५.९ मध्ये दिला आहे.

तक्ता ५.८ सन २०१९-२० मधील डिसेंबरपर्यंत प्रत्यक्ष महसुली जमा

(₹ कोटी)

बाब	प्रत्यक्ष जमा	
	२०१८-१९ ⁺	२०१९-२० ⁺
अ) कर महसूल (१ + २)	१,६१,६८८	१,६६,३३५
१) स्वतःचा कर महसूल (१ ते १०)	१,३४,८८९	१,३९,९३५
१. मूल्यवर्धित कर	२६,९७७	२८,६५८
२. राज्य वस्तू व सेवा कर	६०,४८७	६०,४७३
३. मुद्रांक व नोंदणी शुल्क	२०,६७०	२१,७०३
४. राज्य उत्पादन शुल्क	१०,५४५	११,५५५
५. विजेवरील कर व शुल्क	६,१०७	६,९४५
६. जमीन महसूल	८५०	१,४९३
७. वाहनांवरील कर	६,४९६	६,२६९
८. उत्पन्न व खर्चावरील इतर कर	१,६६२	१,७५१
९. माल व प्रवासी कर	२१३	४६८
१०. वस्तू व सेवा यांवरील इतर कर व शुल्क	८८२	६२०
२) केंद्रीय करांतील हिस्सा	२६,७९९	२६,४००
ब) करेतर महसूल (१ + २)	२८,३०७	४८,०४१
१) करेतर महसूल (केंद्रीय अनुदाने वगळून)	८,७६२	९,२७८
२) केंद्रीय सहाय्यक अनुदाने	१९,५४५	३८,७६३
एकूण (अ+ब)	१,८९,९९५	२,१४,३७६

आधार : महालेखापाल यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र

+ डिसेंबरपर्यंत

पंधरावा वित्त आयोग

५.६ केंद्र शासनाने नोव्हेंबर, २०१७ मध्ये पंधराव्या वित्त आयोगाची स्थापना केली. पंधराव्या वित्त आयोगाच्या कार्यक्षेत्राकरांची वाटणी, राज्यांना ज्याद्वारे सहाय्यक अनुदाने द्यावयाची आहेत अशी तत्त्वे व वित्तीय शिस्तबाबतचे प्रयत्न याकरीता शिफारशी करण्याची जबाबदारी आहे. केंद्र व राज्यांचे वित्त यावर अदा करावयाची भरपाई, अनेक उपकर रद्द करणे, इत्यादींसह वस्तू व सेवा कराचे होणारे परिणामही विचारात घेणेबाबत केंद्र शासनाने आयोगास सांगितले आहे. केंद्र शासनाने पंधराव्या वित्त आयोगाचा कालावधी एका वर्षाने वाढवून २०२५-२६ पर्यंत केला आहे.

५.६.१ पंधराव्या वित्त आयोगाच्या शिफारशीनुसार सन २०२०-२१ करिता केंद्रीय कर संकलनातील सर्व राज्यांचा हिस्सा ४१ टक्के (चौदाव्या वित्त आयोगानुसार ४२ टक्के) झाला आहे. त्यानुसार राज्यांना केंद्रीय करापासून प्राप्त निधीपैकी वितरणासाठी निश्चित केलेल्या राज्याच्या हिश्यात ५.५२१ टक्क्यांवरून ६.१३५ टक्क्यांपर्यंत वाढ झाली आहे.

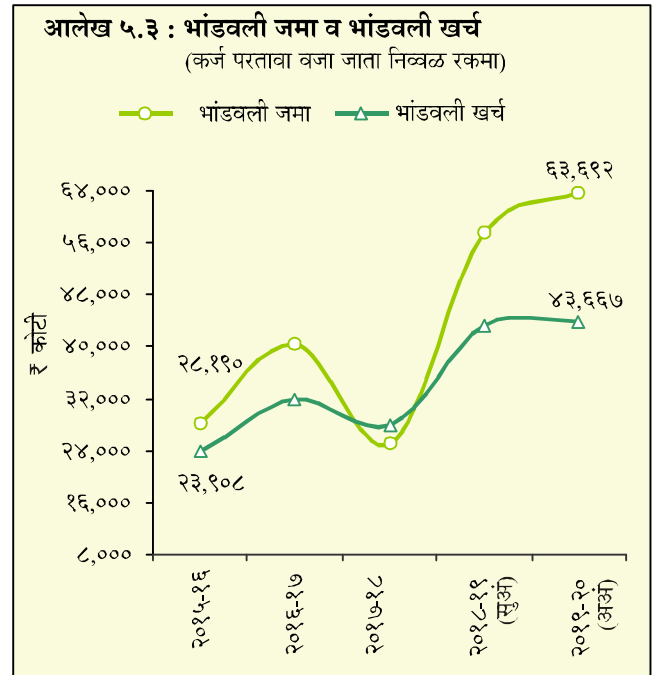
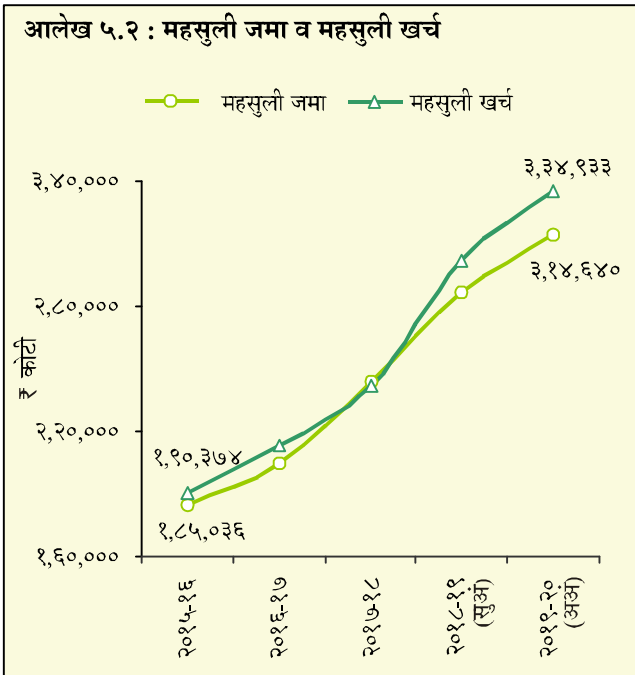
तक्ता ५.१ चौदाव्या वित्त आयोगांतर्गत प्राप्त सहाय्यक अनुदाने व झालेला खर्च

(₹ कोटी)

तपशील	झालेला खर्च				२०१९-२०	
	२०१५-१६	२०१६-१७	२०१७-१८	२०१८-१९	प्राप्त	खर्च
१. ग्रामीण स्थानिक संस्था						
अ. मूलभूत अनुदाने	१,६२३	२,२४८	२,५९७	३,००४	४,०६०	४,०६०
ब. कामगिरीवर आधारित अनुदाने	निरंक	२९५	०	०	०	०
एकूण (अ+ब)	१,६२३	२,५४३	२,५९७	३,००४	४,०६०	४,०६०
२. नागरी स्थानिक संस्था						
अ. मूलभूत अनुदाने	१,१९१	१,६४९	१,९०६	२,२०५	२,९७९	२,९७९
ब. कामगिरीवर आधारित अनुदाने	निरंक	४८७	५५१	०	०	०
एकूण (अ+ब)	१,१९१	२,१३६	२,४५७	२,२०५	२,९७९	२,९७९
३. राज्य आपत्ती निवारण निधी (केंद्रीय हिस्सा)	१,११२	१,१६८	१,२२६	१,२८८	१,३५२	१,२७६ ⁺

आधार: वित्त विभाग, महाराष्ट्र शासन

+ डिसेंबरपर्यंत

महसुली खर्च

५.७ महसुली खर्चांमध्ये विकास खर्च आणि विकासेतर खर्चाचा समावेश होतो. विकास खर्चांमध्ये सामाजिक, आर्थिक सेवा आणि स्थानिक संस्था व पंचायत राज संस्थांना सहाय्यक अनुदाने व अंशदाने यावर झालेले खर्च समाविष्ट असतात. मागील पाच वर्षांमध्ये

विकास खर्चाचा महसुली खर्चामध्ये सरासरी हिस्सा ६७.८ टक्के असून सन २०१९-२० (अअं) मध्ये तो ६८.० टक्के अपेक्षित आहे. विकास खर्चात मागील वर्षाच्या तुलनेत २०१९-२० (अअं) मध्ये ६.९ टक्के वाढ अपेक्षित आहे. सामाजिक सेवांवरील खर्च हा विकास खर्चाचा प्रमुख घटक असून त्याचा सन २०१९-२० (अअं) मध्ये अपेक्षित हिस्सा ६५.२ टक्के, त्याखालोखाल आर्थिक सेवांवरील खर्चाचा अपेक्षित हिस्सा २५.१ टक्के आहे. मागील वर्षाच्या तुलनेत सामाजिक सेवांवरील खर्चात १४.८ टक्के वाढ तर आर्थिक सेवांवरील खर्चात ९.३ टक्के घट अपेक्षित आहे. प्रकारानुसार महसुली खर्च तक्ता ५.१० मध्ये दिला आहे.

तक्ता ५.१० प्रकारानुसार महसुली खर्च

वर्ष	विकास खर्च (₹ कोटी)	विकासेतर खर्च (₹ कोटी)	एकूण महसुली खर्च (₹ कोटी)	दरडोई विकास खर्च (₹)	दरडोई महसुली खर्च (₹)
२०१५-१६	१,२६,००४	६४,३७०	१,९०,३७४	१०,६६१	१६,१०७
२०१६-१७	१,४१,६१९	७१,६१०	२,१३,२२९	११,८६२	१७,८५९
२०१७-१८	१,६३,०३६	७८,५३५	२,४१,५७१	१३,५२६	२०,०४२
२०१८-१९ (सुअं)	२,१३,२०१	८८,२५९	३,०१,४६०	१७,५२२	२४,७७५
२०१९-२० (अअं)	२,२७,८८६	१,०७,०४७	३,३४,९३३	१८,५५५	२७,२७०

आधार : वित्त विभाग, महाराष्ट्र शासन

५.७.१ सन २०१९-२० मध्ये डिसेंबर पर्यंत राज्याचा एकूण महसुली खर्च ₹ २,०४,६५२ कोटी असून तो सन २०१९-२० (अअं) च्या ६१.१ टक्के होता. विकास खर्च ₹ १,३४,७५९ कोटी होता व तो सन २०१९-२० (अअं) च्या ५९.१ टक्के होता. एकूण विकास खर्चापैकी सामाजिक सेवांवर झालेला खर्च ₹ ८७,८४९ कोटी असून सन २०१९-२० (अअं) च्या ५९.१ टक्के होता आणि आर्थिक सेवांवर झालेला खर्च ₹ ३१,४२२ कोटी असून सन २०१९-२० (अअं) च्या ५५.० टक्के होता .

५.७.२ सन २०१९-२० (अअं) मध्ये सामाजिक सेवांवर झालेल्या एकूण विकास खर्चात सर्वसाधारण शिक्षणाचा ४५.३ टक्के, त्याखालोखाल अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, इतर मागास वर्ग व अल्पसंख्यांक यांचे कल्याण यांचा १२.० टक्के, नगरविकास यांचा ९.७ टक्के आणि वैद्यकीय सेवा व सार्वजनिक आरोग्य यांचा ९.२ टक्के हिस्सा अपेक्षित आहे. आर्थिक सेवांवरील खर्चामध्ये कृषी व संलग्न सेवांवरील खर्चाचा अपेक्षित हिस्सा (२८.३ टक्के) सर्वाधिक आहे.

५.७.३ सन २०१९-२० (अअं) मध्ये महसुली खर्चात मागील वर्षाच्या तुलनेत ११.१ टक्के वाढ अपेक्षित आहे. मागील वर्षाच्या तुलनेत वेतन व मजुरी वरील खर्चात प्रामुख्याने सातव्या वित्त आयोगाच्या शिफारशीच्या अंमलबजावणीमुळे ३०.० टक्के वाढ अपेक्षित आहे. वेतन, निवृत्तीवेतन आणि व्याजप्रदाने यावरील अनिवार्य खर्चाचा महसुली खर्चामध्ये ५५.८ टक्के हिस्सा अपेक्षित असून त्यात मागील वर्षाच्या तुलनेत २४.४ टक्के वाढ अपेक्षित आहे. वेतन व मजुरी आणि निवृत्तीवेतनाची महसुली खर्चातील हिश्यात सन २०१८-१९ (सुअं) मधील ३८.५ टक्के च्या तुलनेत ४५.३ टक्के वाढ अपेक्षित आहे. सन २०१९-२० (अअं) मध्ये व्याज प्रदानांचा महसुली खर्चातील ११.३ टक्के हिस्सा (२०१८-१९ (सुअं)) अंशतः कमी होऊन १०.५ टक्के अपेक्षित आहे. घटकनिहाय महसुली खर्च तक्ता ५.११ मध्ये व महसुली खर्चाचा तपशील परिशिष्ट ५.३ मध्ये दिला आहे.

तक्ता ५.११ घटकनिहाय महसुली खर्च

(₹ कोटी)

वर्ष	वेतन व मजुरी	निवृत्ती वेतन	व्याज	अर्थसहाय्य	सहाय्यक अनुदाने (वेतनेतर)	इतर	एकूण महसुली खर्च
२०१५-१६	६८,४५१ (३६.०)	१८,६४३ (९.८)	२५,७७१ (१३.५)	१७,९८३ (९.४)	३७,६७८ (१९.८)	२१,८४८ (११.५)	१,९०,३७४ (१००.०)
२०१६-१७	७२,०७५ (३३.८)	२१,७६० (१०.२)	२८,५३२ (१३.४)	२०,९८४ (९.८)	४३,४१२ (२०.४)	२६,४६६ (१२.४)	२,१३,२२९ (१००.०)
२०१७-१८	७५,०८८ (३१.१)	२३,८५३ (९.९)	३३,०१८ (१३.७)	३३,८९४ (१४.०)	५२,६०६ (२१.८)	२३,११२ (९.६)	२,४१,५७१ (१००.०)
२०१८-१९ (सुअं)	८८,६३० (२९.४)	२७,५६७ (९.१)	३३,९२९ (११.३)	३२,७८९ (१०.९)	८४,९३४ (२८.२)	३३,६११ (११.१)	३,०१,४६० (१००.०)
२०१९-२० (अअं)	१,१५,२४१ (३४.४)	३६,३६८ (१०.९)	३५,२०७ (१०.५)	२२,१३६ (६.६)	८९,२१५ (२६.६)	३६,७६६ (११.०)	३,३४,९३३ (१००.०)

आधार : वित्त विभाग, महाराष्ट्र शासन

टीप : कंसातील आकडे महसुली खर्चाशी टक्केवारी दर्शवितात

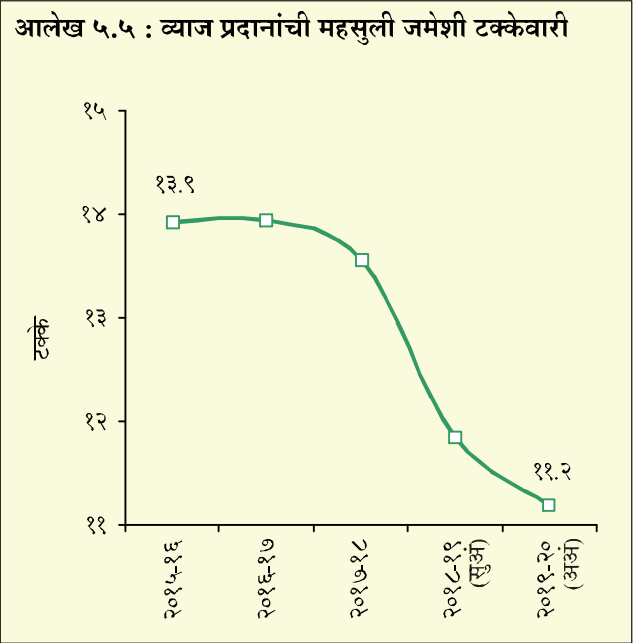
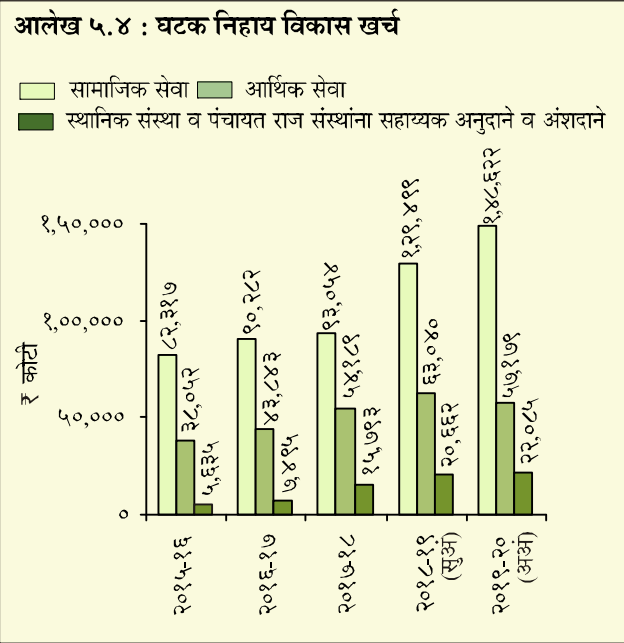
अर्थसहाय्ये

५.८ सन २०१८-१९ (सुअं) मध्ये ₹ ३२,७८९ कोटी अर्थसहाय्ये दिली असून सन २०१९-२० (अअं) मध्ये ₹ २२,१३६ कोटी अर्थसहाय्ये देणे अपेक्षित आहेत. सन २०१९-२० (अअं) मध्ये अर्थसहाय्यांचा एकूण महसुली खर्चातील हिस्सा ६.६ टक्के होणे अपेक्षित आहे. सन २०१९-२० (अअं) मध्ये दिलेली प्रमुख अर्थसहाय्ये तक्ता ५.१२ मध्ये दिली आहेत.

तक्ता ५.१२ सन २०१९-२० (अअं) मधील प्रमुख अर्थसहाय्ये

तपशील	रक्कम (₹ कोटी)
कृषी व यंत्रमागांसाठी सवलतीच्या दरात वीज पुरवठा करण्यासाठी महाराष्ट्र राज्य वीज वितरण कंपनी मर्यादित यांना भरपाई	५,२१०
औद्योगिक घटकांसाठी एकत्रित प्रोत्साहन योजनेंतर्गत प्रोत्साहनपर रक्कम	२,६५०
अन्नधान्य वितरणासाठी आणि अंत्योदय अन्न योजना, अन्नपूर्णा योजना, इत्यादी तत्सम योजनांसाठी	२,२२६
प्रधानमंत्री पीक विमा योजनेंतर्गत विमा हप्ता (राज्य हिस्सा)	१,६५४
महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळास ज्येष्ठ नागरीक, विद्यार्थी, स्वातंत्र्य सैनिक, इत्यादी प्रवासी वर्गांना दिलेल्या प्रवास खर्चातील सवलतीमुळे होणाऱ्या तोट्याची भरपाई	१,४५०

आधार: वित्त विभाग, महाराष्ट्र शासन

५.९ राष्ट्रीय सांख्यिकीय कार्यालय, केंद्र शासन यांच्या मार्गदर्शक सुचनांनुसार राज्याच्या अर्थसंकल्पातील माहितीचे महत्वाच्या आर्थिक बाबीनुसार वर्गीकरण करून विश्लेषण केले जाते. राज्याच्या अर्थसंकल्पाच्या विश्लेषणामुळे शासनाचा अंतिम उपभोग्य बाबींवरील खर्च, भांडवल निर्मितीवरील खर्च, इत्यादीमध्ये होणाऱ्या बदलांचा अभ्यास करण्यास मदत होते. शासनाचा अंतिम उपभोग्य बाबींवरील खर्च व भांडवल निर्मितीचा तपशील परिशिष्ट ५.५ मध्ये दिला आहे.

भांडवली जमा आणि भांडवली खर्च

५.१० भांडवली जमेमध्ये कर्जाची वसुली, इतर जमा जसे आंतर राज्यीय तडजोड, आकस्मिकता निधी व त्यामधून केलेले विनियोजन, इत्यादी आणि कर्जे व इतर दायित्वे यांचा समावेश होतो. कर्जे व इतर दायित्वे (i) राज्याचे अंतर्गत ऋण, (ii) केंद्र शासनाकडील कर्जे व आगाऊ रकमा आणि (iii) लोकलेख्याच्या निव्वळ जमा रकमा यांच्या निव्वळ रकमा आहेत. सन २०१९-२० (अअं) मध्ये एकूण भांडवली जमेमध्ये अपेक्षित अंतर्गत ऋण ₹ ७६,५५९ कोटी (हिस्सा ८५.२ टक्के) असून त्यापैकी खुल्या बाजारातील कर्जे ₹ ६६,००० कोटी अपेक्षित असून अंतर्गत ऋणामध्ये त्याचा हिस्सा ८६.२ टक्के आहे.

५.११ सन २०१९-२० (अअं) मध्ये भांडवली खर्चात मागील वर्षाच्या तुलनेत २.७ टक्के घट होणे अपेक्षित असून एकूण खर्चामधील त्याचा अपेक्षित हिस्सा १७.३ टक्के आहे. भांडवली खर्चात भांडवली लेख्यावरील खर्चाचा अपेक्षित हिस्सा सर्वात जास्त (५९.६ टक्के) आहे. एकूण भांडवली खर्चामधील कर्जाच्या परतफेडीकरीता ₹ २४,९६२ कोटी अंतर्गत ऋणाचा विनियोग अपेक्षित आहे. भांडवली जमा व भांडवली खर्च तक्ता ५.१३ मध्ये दिले आहेत.

तक्ता ५.१३ भांडवली जमा व भांडवली खर्च

(₹ कोटी)

वर्ष	भांडवली जमा		भांडवली खर्च		
	एकूण	त्यापैकी, अंतर्गत ऋण	एकूण	त्यापैकी	
				भांडवली लेखे	सरकारी ऋणाची परतफेड
२०१५-१६	३८,२३३	३७,३९२	३४,९१३	२२,७९३	११,००५
२०१६-१७	५२,३००	४७,७१०	४३,६९३	२५,५२९	११,८८७
२०१७-१८	४२,४५८	४९,५०२	४५,१९८	२६,८४२	१७,३७६
२०१८-१९ (सुअं)	८५,९९२	३३,१९०	७१,७७५	४१,५७३	२८,४३६
२०१९-२० (अअं)	८९,८८७	७६,५५९	६९,८६१	४१,६५९	२६,१९५

आधार : वित्त विभाग, महाराष्ट्र शासन

तुटीचे कल

५.१२ मागील काही वर्षांमध्ये राज्याच्या धोरणी वित्तीय व्यवस्थापनाचा परिणाम म्हणून महत्वाच्या निर्देशकांपैकी एक म्हणजेच वित्तीय तुटीचे स्थूल राज्य उत्पन्नाशी प्रमाण महाराष्ट्र राजकोषीय उत्तरदायित्व व अर्थसंकल्पीय व्यवस्थापन नियम, २००६ अन्वये राज्याकरीता निश्चित केलेल्या (स्थूल राज्य उत्पन्नाच्या तीन टक्के) मर्यादेत राहिले आहे. सन २०१५-१६ ते २०१९-२० या कालावधीकरिता चौदाव्या वित्त आयोगाने राज्यांसाठी एकत्रित वित्तीय सुधारणा अंतर्गत निश्चित केलेल्या वित्तीय मर्यादा तक्ता ५.१४ मध्ये दिल्या आहेत.

५.१२.१ राज्याच्या मध्यम मुदतीचे राजकोषीय धोरण विवरणपत्र २०१९-२० नुसार राजकोषीय तुटीच्या स्थूल राज्य उत्पन्नाशी टक्केवारीकरीता सन २०१९-२० (अअं) करीता निश्चित केलेली मर्यादा २.०७ टक्के आहे आणि राजकोषीय तुटीची स्थूल राज्य उत्पन्नाशी (पायाभूत वर्ष २०११-१२) अपेक्षित टक्केवारी २.१ टक्के आहे. निवडक राज्यांकरीता राजकोषीय तूट तक्ता ५.१५ मध्ये दिली आहे.

तक्ता ५.१४ राज्यांसाठी एकत्रित वित्तीय सुधारणा अंतर्गत निश्चित केलेल्या मर्यादा

(देशांतर्गत स्थूल उत्पन्नाशी टक्केवारी)

वर्ष	राजकोषीय मर्यादा	
	राजकोषीय तूट	ऋणभार
२०१५-१६	२.८	२१.९
२०१६-१७	२.८	२२.१
२०१७-१८	२.८	२२.२
२०१८-१९	२.७	२२.३
२०१९-२०	२.७	२२.४

आधार : चौदावा वित्त आयोग अहवाल, भारत सरकार

तक्ता ५.१५ निवडक राज्यांकरीता राजकोषीय तूट

स्थूल राज्य उत्पन्नाशी टक्केवारी (२०१८-१९(सुअं))

राज्य	राजकोषीय तूट
आंध्र प्रदेश	३.६
गुजरात	२.१
कर्नाटक	२.९
केरळ	३.०
मध्य प्रदेश	३.५
महाराष्ट्र	२.१
राजस्थान	३.४
तामिळनाडू	२.७
तेलंगणा	३.३
उत्तर प्रदेश	३.०
सर्व राज्ये#	२.९

आधार : भारतीय रिझर्व बँक # देशांतर्गत स्थूल उत्पन्नाशी टक्केवारी

ऋणस्थिती

५.१३ राज्याच्या दायित्वांमध्ये (ऋणभार) परतावा न केलेली संचित कर्जे व इतर दायित्वे यांचा समावेश होतो. सन २०१९-२० (अअं) नुसार ऋणभार ₹ ४,७१,६४२ कोटी अपेक्षित असून त्याचे स्थूल राज्य उत्पन्नाशी प्रमाण १६.४ टक्के आहे व ते चौदाव्या वित्त आयोगाने केलेल्या शिफारशीच्या मर्यादेत (स्थूल राज्य उत्पन्नाच्या २४.४ टक्के) आहे. ऋणभार व व्याज प्रदाने तक्ता ५.१६ मध्ये दिली आहेत.

५.१३.१ सन २०१९-२० (अअं) नुसार राज्याचे एकूण देशांतर्गत ऋण ₹ ३,८४,६२० कोटी पर्यंत (ऋणभाराच्या ८१.६ टक्के) जाणे अपेक्षित असून, त्यापैकी खुल्या बाजारातील कर्जे ₹ ३,११,०७६ कोटी अपेक्षित आहेत.

तक्ता ५.१६ ऋणभार व व्याज प्रदाने

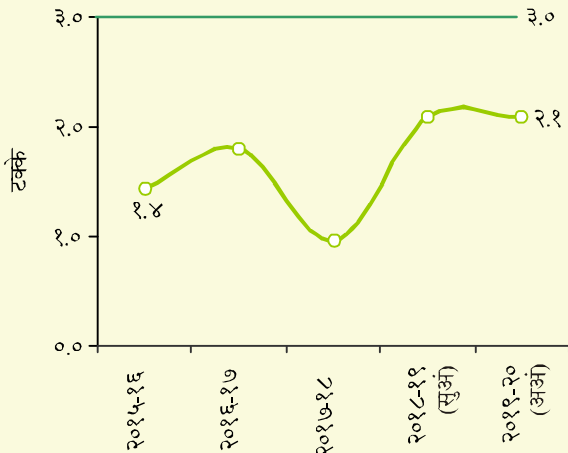
(₹ कोटी)

वर्ष	ऋणभार	व्याज प्रदाने
२०१५-१६	३,२४,२०२	२५,७७१
२०१६-१७	३,६४,८१९	२८,५३२
२०१७-१८	४,०२,४२१	३३,०१८
२०१८-१९ (सुअं)	४,१४,४११	३३,९२९
२०१९-२० (अअं)	४,७१,६४२	३५,२०७

आधार : वित्त विभाग, महाराष्ट्र शासन

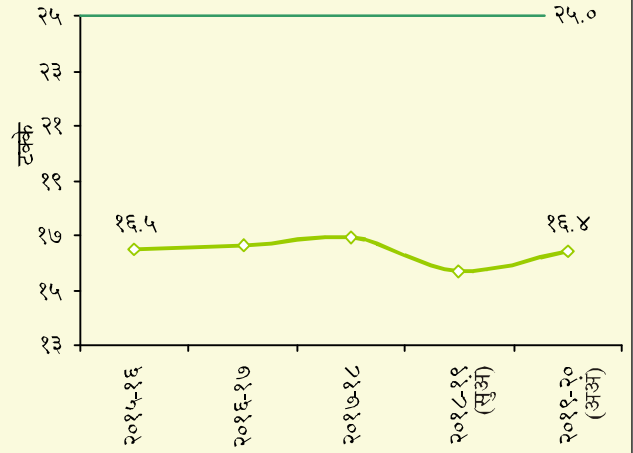
आलेख ५.६ : राजकोषीय तुटीची स्थूल राज्य उत्पन्नाशी टक्केवारी

- राजकोषीय तुटीची स्थूल राज्य उत्पन्नाशी टक्केवारी
- महाराष्ट्र राजकोषीय उत्तरदायित्व व अर्थसंकल्पीय व्यवस्थापन नियम, २००६ नुसार निश्चित मर्यादा

आलेख ५.७ : ऋणभाराची स्थूल राज्य उत्पन्नाशी टक्केवारी

- ◇— ऋणभाराची स्थूल राज्य उत्पन्नाशी टक्केवारी
- महाराष्ट्र राजकोषीय धोरणाच्या व्यूहरचनेचे विवरण पत्र २०१९-२० नुसार निश्चित मर्यादा

वार्षिक कार्यक्रम २०१९-२०

५.१४ वार्षिक कार्यक्रम २०१८-१९ करिता प्रस्तावित निधी ₹ ९५,००० कोटीच्या तुलनेत वार्षिक कार्यक्रम २०१९-२० करिता एकूण ₹ ९९,००० कोटी निधी प्रस्तावित आहे. त्यापैकी, ₹ १३,९७७ कोटी निधी जिल्हा कार्यक्रमांकरिता प्रस्तावित आहे. सन २०१९-२० मध्ये सामाजिक व सामूहिक सेवांवर सर्वाधिक निधी (३८.४ टक्के) प्रस्तावित आहे. क्षेत्रनिहाय वार्षिक कार्यक्रमावरील खर्च तक्ता ५.१७ मध्ये दिला आहे.

तक्ता ५.१७ क्षेत्रनिहाय वार्षिक कार्यक्रमावरील खर्च

(₹ कोटी)

क्षेत्र	वार्षिक कार्यक्रमावरील खर्च		प्रस्तावित निधी (२०१९-२०)
	२०१७-१८	२०१८-१९#	
कृषि व संलग्न कार्ये	२३,००२ (२७.४)	१९,४७२ (१८.१)	९,५६९ (९.७)
ग्रामविकास	२,६९१ (३.२)	४,९८५ (४.६)	३,६८० (३.७)
विशेष क्षेत्र विकास	६१ (०.१)	१४१ (०.१)	१५१ (०.२)
पाटबंधारे आणि पूरनियंत्रण	८,७५१ (१०.४)	८,७७० (८.१)	९,५६६ (९.७)
ऊर्जा	१२,८२५ (१५.२)	१४,६६९ (१३.६)	८,२१९ (८.३)
उद्योग व खनिजे	३१९ (०.४)	९०५ (०.९)	५०९ (०.५)
परिवहन	७,८०७ (९.३)	१२,६६६ (११.७)	१४,१७१ (१४.३)
दळणवळण	० (०.०)	० (०.०)	५ (०.०)
विज्ञान, तंत्रज्ञान व पर्यावरण	३५ (०.०)	१४५ (०.१)	२०३ (०.२)
सर्वसाधारण आर्थिक सेवा	७३६ (०.९)	९९० (०.९)	९५४ (१.०)
सामाजिक व सामूहिक सेवा	२२,२५३ (२६.५)	३७,९२९ (३५.२)	३८,०५४ (३८.४)
सर्वसाधारण सेवा	२,२७६ (२.७)	३,७९४ (३.५)	५,१९० (५.२)
इतर कार्यक्रम	३,३२१ (३.९)	३,४८५ (३.२)	८,७२९ (८.८)
एकूण	८४,०७७	१,०७,९५१	९९,०००

आधार: वित्त विभाग, महाराष्ट्र शासन

टीप : कंसातील आकडे एकूणशी टक्केवारी दर्शवितात

अपेक्षित

शासनाने दिलेल्या हमी

५.१५ सद्यस्थितीत सन २०१७-१८ अखेर राज्याने दिलेल्या हमीची अदत्त रक्कम ₹ २६,६५८ कोटी (एकूण महसुली जमेच्या १०.९ टक्के) आहे. नगर विकास विभागामार्फत सर्वाधिक अदत्त हमी (७१.९ टक्के) असून त्या खालोखाल सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभागामार्फत (१९.८ टक्के), सार्वजनिक बांधकाम विभागामार्फत ४.३ टक्के देण्यात आली आहे. सन २०१७-१८ मध्ये शासनाने दिलेल्या हमी तक्ता ५.१८ मध्ये दिल्या आहेत.

तक्ता ५.१८ सन २०१७-१८ मध्ये शासनाने दिलेल्या हमी

(₹ कोटी)

विभागाचे नाव	वर्षाच्या प्रारंभीची हमीची अदत्त रक्कम	अतिरिक्त हमी		वर्षात वगळलेल्या रकमा (मागणी केलेल्या रकमां व्यतिरिक्त)	वर्षात आवाहनीत व दिलेल्या रकमा	वर्षाअखेरीस अदत्त असलेल्या रकमा
		वर्षभरात	टोक हमी देण्यात आल्यामुळे वर्षामध्ये प्राप्त झालेल्या कर्जाच्या रकमा व सुधारित व्याज दरामुळे बदललेल्या रकमा			
	(अ)	(ब)	(क)	(ड)	(ई)	(अ)+(ब)+(क)-(ड)-(ई)
सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य	३२४.३२	०.००	०.१८	५६.७५	०.००	२६७.७५
नगरविकास	१९५.७३	१९,०१६.००	०.००	४१.४६	०.००	१९,१७०.२७
उद्योग, ऊर्जा व कामगार (ऊर्जा)	२१८.३७	०.००	०.००	२१८.२४	०.००	०.१३
सार्वजनिक बांधकाम	१,२०१.४३	०.००	०.००	४४.२८	०.००	१,१५७.१५
आदिवासी विकास	३२.१०	०.००	०.९५	८.४२	०.००	२४.६३
सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग	४,५४४.०१	२,०६०.००	३२६.५५	१,६५७.९९	०.००	५,२७२.५७
पाणी पुरवठा व स्वच्छता	५२१.९६	०.००	०.००	१७.३२	०.००	५०४.६४
अल्पसंख्यांक विकास	३८.०८	०.००	५.००	४.४१	०.००	३८.६७
नियोजन	८३.९८	०.००	०.००	४.०८	०.००	७९.९०
वि.जा., भ.ज., इ.मा.व. व वि.प्र.कल्याण	१४५.७९	०.००	१.४५	५.२३	०.००	१४२.०१
एकूण	७,३०५.७७	२१,०७६.००	३३४.१३	२,०५८.१८	०.००	२६,६५७.७२

आधार : वित्त विभाग, महाराष्ट्र शासन

* * * * *

परिशिष्ट ५.१
दृष्टिक्षेपात अर्थसंकल्प

(₹ कोटी)

बाब (१)	२०१३-१४ (२)	२०१४-१५ (३)	२०१५-१६ (४)	२०१६-१७ (५)	२०१७-१८ (६)	२०१८-१९ [#] (७)	२०१९-२० ^{##} (८)
१. महसुली जमा (अ + ब)	१,४९,८२२	१,६५,४१५	१,८५,०३६	२,०४,६९३	२,४३,६५४	२,८६,५००	३,१४,६४०
अ) कर महसूल	१,२५,२२८	१,३२,६९४	१,५४,७१४	१,७०,३३१	२,०५,१५१	२,३०,९८२	२,५७,४५५
ब) करेतर महसूल	२४,५९३	३२,७२२	३०,३२२	३४,३६२	३८,५०३	५५,५१८	५७,१८५
२. महसुली खर्च त्यापैकी	१,५४,९०२	१,७७,५५३	१,९०,३७४	२,१३,२२९	२,४१,५७१	३,०१,४६०	३,३४,९३३
अ) व्याज प्रदाने	२१,२०७	२३,९६५	२५,७७१	२८,५३२	३३,०९८	३३,९२९	३५,२०७
ब) प्रशासकीय सेवा	१४,००८	१५,०८६	१६,६२८	१८,५४४	१८,९२२	२३,१५५	३०,६८५
क) निवृत्ती वेतन आणि संकीर्ण सर्वसाधारण सेवा	१३,१६३	१४,४०७	१५,४६८	१६,९९९	१८,७१६	२१,१२३	२८,०९१
३. महसुली तूट (२ - १)	५,०८१	१२,१३७	५,३३८	८,५३६	(-) २,०८२	१४,९६०	२०,२९३
४. भांडवली जमा	३८,९२८	४५,९३९	३८,२३३	५२,३००	४२,४५८	८५,९९२	८९,८८७
४.१) निव्वळ भांडवली जमा त्यापैकी	२७,५१३	३०,७५८	२८,१९०	४०,४१३	२५,०८२	५७,५५७	६३,६९२
अ) कर्जाची वसुली	७२८	९७५	८६५	१,७४६	१,७७८	२,२४६	२,२९०
ब) इतर भांडवली जमा	८५०	१०	१७	०	०	०	०
क) कर्जे व इतर दायित्वे	२६,७८५	२९,७८३	२७,३०८	३८,६६७	२३,३०४	५५,३११	६१,४०२
५. भांडवली खर्च	३३,०८०	४०,१९५	३४,९१३	४३,६९३	४५,१९८	७१,७७५	६९,८६१
६. एकूण जमा (१ + ४)	१,८८,७४९	२,११,३५५	२,२३,२६८	२,५६,९९३	२,८६,१११	३,७२,४९२	४,०४,५२७
७. एकूण खर्च (२ + ५)	१,८७,९८२	२,१७,७४८	२,२५,२८७	२,५६,९२२	२,८६,७६९	३,७३,२३५	४,०४,७९४
८. आकस्मिकता निधीकडे विनियोजन	०	४,३५०	९६२	०	०	०	०
९. अर्थसंकल्पीय तूट (७ - ६ - ८)	(-) ७६७	२,०४३	१,०५७	(-) ७१	६५७	७४३	२६७
१०. राजकोषीय तूट (९ + ४ क)	२६,०१८	३१,८२७	२८,३६४	३८,५९६	२३,९६१	५६,०५३	६१,६७०
११. प्राथमिक तूट (१०-२(अ))	४,८११	७,८६२	२,६१०	१०,०६४	(-) ९,०५७	२२,१२४	२६,४६३

स्थूल राज्य उत्पन्नाशी टक्केवारी (पायाभूत वर्ष २०११-१२)

१. महसुली जमा (अ + ब)	९.१	९.३	९.४	९.३	१०.२	१०.९	१०.९
अ) कर महसूल	७.६	७.५	७.९	७.७	८.६	८.८	८.९
ब) करेतर महसूल	१.५	१.८	१.५	१.६	१.६	२.१	२.०
२. महसुली खर्च त्यापैकी	९.४	१०.०	९.७	९.७	१०.१	११.५	११.६
अ) व्याज प्रदाने	१.३	१.३	१.३	१.३	१.४	१.३	१.२
ब) प्रशासकीय सेवा	०.८	०.८	०.८	०.८	०.८	०.९	१.१
क) निवृत्ती वेतन आणि संकीर्ण सर्वसाधारण सेवा	०.८	०.८	०.८	०.८	०.८	०.८	१.०
३. महसुली तूट (२ - १)	०.३	०.७	०.३	०.४	(-) ०.१	०.६	०.७
४. भांडवली जमा	२.४	२.६	१.९	२.४	१.८	३.३	३.१
४.१) निव्वळ भांडवली जमा त्यापैकी	१.७	१.७	१.४	१.८	१.१	२.२	२.२
अ) कर्जाची वसुली	०.०	०.१	०.०	०.१	०.१	०.१	०.१
ब) इतर भांडवली जमा	०.१	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
क) कर्जे व इतर दायित्वे	१.६	१.७	१.४	१.८	१.०	२.१	२.१
५. भांडवली खर्च	२.०	२.३	१.८	२.०	१.९	२.७	२.४
६. एकूण जमा (१ + ४)	११.४	११.९	११.४	११.७	१२.०	१४.१	१४.१
७. एकूण खर्च (२ + ५)	११.४	१२.२	११.५	११.७	१२.०	१४.१	१४.१
८. आकस्मिकता निधीकडे विनियोजन	०.०	०.२	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
९. अर्थसंकल्पीय तूट (७ - ६ - ८)	०.०	०.१	०.१	०.०	०.०	०.०	०.०
१०. वित्तीय तूट (९ + ४ क)	१.६	१.८	१.४	१.८	१.०	२.१	२.१
११. प्राथमिक तूट (१०-२(अ))	०.३	०.४	०.१	०.५	(-) ०.४	०.८	०.९

आधार - वित्त विभाग, महाराष्ट्र शासन

सुधारित अंदाज

अर्थसंकल्पीय अंदाज

टीप - आकडे संक्षिप्तात दिल्याने काही ठिकाणी बेरजा जुळतीलच असे नाही.

परिशिष्ट ५.२

अर्थसंकल्प : महसुली व भांडवली लेख्यांवरील जमेतील कल

(₹ कोटी)

बाब (१)	२०१३-१४ (२)	२०१४-१५ (३)	२०१५-१६ (४)	२०१६-१७ (५)	२०१७-१८ (६)	२०१८-१९ [#] (७)	२०१९-२० ^{##} (८)
(अ) एकूण महसुली जमा (१ + २ + ३ + ४)	१,४९,८२२	१,६५,४१५	१,८५,०३६	२,०४,६९३	२,४३,६५४	२,८६,५००	३,१४,६४०
(१) राज्याचा स्वतःचा कर महसूल (१ ते ९) -	१,०८,६४१	१,१५,०९०	१,२६,६२८	१,३६,६१६	१,६७,९४८	१८८,९३१	२,१०,८२४
(१) विक्रीकर	६२,५३०	६७,४६६	६९,६६१	८१,१७४	५४,८९४	३५,३०१	३७,०६६
(२) राज्य वस्तू व सेवा कर				--	५०,०६३	९०,१४०	१,०२,७६०
(३) मुद्रांक व नोंदणी शुल्क	१८,६७६	१९,९५९	२१,७६७	२१,०१२	२६,४४२	२५,०००	२७,०००
(४) राज्य उत्पादन शुल्क	१०,१०१	११,३९७	१२,४७०	१२,२८८	१३,४५०	१५,३४३	१७,४७७
(५) विजेवरील कर व शुल्क	६,०८४	४,३५०	८,५०६	६,६७०	७,३४५	८,७००	९,५७०
(६) उत्पन्न व खर्च यावरील इतर कर	२,१६५	२,१७५	२,१९३	२,३१२	२,२०५	२,२००	२,२००
(७) वाहनांवरील कर	५,०९६	५,४०५	६,०१७	६,७४१	८,६६५	७,९९९	८,२४९
(८) विक्रेय वस्तू व सेवा यावरील इतर कर व शुल्क	१,६५९	२,४७८	२,६८४	२,७४३	१,५९०	१,३१५	१,३८१
(९) माल व प्रवासी कर	१,२४१	५८७	१,५८२	१,८७७	९८४	१,४३२	१,६००
(१०) जमीन महसूल	१,०८९	१,२७२	१,७४८	१,७९९	२,३१०	१,५००	३,५२०
(११) कृषि उत्पन्नावरील कर	०	०	नगण्य	०	नगण्य	०	०
(२) करेतर महसूल (१ + २) -	११,३५२	१२,५८०	१३,४२३	१२,७०९	१६,६८०	१७,०५०	१६,८०७
(१) व्याजाच्या जमा रकमा	३,९३४	३,३५१	३,०७९	३,२५९	४,१६३	२,९०१	२,६००
(२) इतर करेतर महसूल	७,४१८	९,२२९	१०,३४४	९,४५०	१२,५१७	१४,१४९	१४,२०७
(३) केंद्रिय करांतील हिस्सा (१ ते ६)	१६,५८८	१७,६०४	२८,०८६	३३,७१५	३७,२०३	४२,०५०	४६,६३१
(१) निगम करांव्यतिरिक्त इतर उत्पन्नावरील कर	३,६७३	४,३९०	६,१४५	७,४९९	९,६१६	१०,८०३	१२,६८८
(२) निगम कर	५,५७८	६,१४७	८,८३५	१०,७९०	११,३८८	१४,६९२	१५,१०१
(३) संपत्ती कर	१५	१७	२	२५	नगण्य	नगण्य	नगण्य
(४) जकात	२,७०६	२,८४७	४,४८७	४,६४२	३,७५३	२,६०९	२,९३०
(५) केंद्रिय उत्पादन शुल्क	१,९११	१,६०८	३,७३०	५,३००	३,९२३	२,०८३	१,७९९
(६) सेवा कर	२,७०३	२,५९६	४,८८७	५,४५९	४,२४७	२०६	०
(७) केंद्रिय वस्तू व सेवा कर				--	५२२	११,६५७	१४,११३
(८) एकात्मिक वस्तू व सेवा कर				--	३,७५४	०	०
(४) केंद्र शासनाकडून सहायक अनुदाने	१३,२४१	२०,१४१	१६,८९९	२१,६५३	२१,८२३	३८,४६८	४०,३७८
(ब) एकूण भांडवली जमा (१ + २ + ३ + ४)	३८,९२८	४५,९३९	३८,२३३	५२,३००	४२,४५८	८५,९९२	८९,८८७
(१) सरकारी ऋण लेख्यांकडून जमा (अ+ब)	२७,८८७	३५,७२६	३७,९७६	४८,३३६	४९,६६९	३४,०६३	७७,१९६
(अ) राज्य शासनाचे देशांतर्गत ऋण	२६,९२३	३५,१८४	३७,३९२	४७,७१०	४९,५०२	३३,१९०	७६,५५९
(ब) केंद्र सरकारकडून कर्जे व आगाऊ रकमा	९६४	५४२	५८४	६२७	१६८	८७३	६३७
(२) राज्य शासनाकडून कर्जे व आगाऊ रकमा (वसुली)	७२८	९७५	८६५	१,७४६	१,७७८	२,२४६	२,२९०
(३) इतर भांडवली जमा (निव्वळ) #	८५०	१०	१७	०	०	०	०
(४) लोक लेखा (निव्वळ) (अ + ब + क + ड)	९,४६३	९,२२८	(-) ६२६	२,२१८	(-) ८,९९०	४९,६८३	१०,४००
(अ) अल्पबचत, भविष्य निर्वाह निधी इ. (निव्वळ)	१,८९४	१,२६०	१,२०९	१,१२४	५४७	९५७	१,१९४
(ब) राखीव निधी (निव्वळ) (१ + २)	(-) ३८१	(-) २७५	(-) ३२१	१०२	(-) १९४	३,१२५	३,४५६
(१) व्याजी	(-) ८०	(-) ४३	९	३०२	४५	३,०७७	३,२४२
(२) बिनव्याजी	(-) ३०१	(-) २३२	(-) ३३०	(-) २००	(-) २३९	४९	२१४
(क) नागरी ठेवी (निव्वळ) (१ + २)	६,७७२	४,४११	२,७७३	६,८४०	३,९३०	४,६६४	४,३२२
(१) व्याजी	४,५९०	३,३६१	१,२५१	३,२४०	४,७१७	२,३२९	१,७९३
(२) बिनव्याजी	२,१८२	१,०५०	१,५२२	३,६००	(-) ७८७	२,३३५	२,५२९
(ड) इतर	१,१७८	३,८३२	(-) ४,२८७	(-) ५,८४९	(-) १३,२७२	४०,९३७	१,४२९
एकूण जमा (अ + ब)	१,८८,७४९	२,११,३५४	२,२३,२६८	२,५६,९९३	२,८६,९११	३,७२,४९२	४,०४,५२७

आधार - वित्त विभाग, महाराष्ट्र शासन

सुधारित अंदाज

अर्थसंकल्पीय अंदाज

‡ यात आंतरराज्यीय तडजोड (निव्वळ), आकस्मिकता निधीमध्ये केलेले विनियोजन (निव्वळ) आणि आकस्मिकता निधी (निव्वळ) यांचा समावेश आहे.

टीप - आकडे संक्षिप्तता दिल्याने काही ठिकाणी बेरजा जुळतीलच असे नाही.

परिशिष्ट ५.३

अर्थसंकल्प : महसुली व भांडवली लेख्यांवरील खर्चाचे कल

(₹ कोटी)

	बाब (१)	२०१३-१४ (२)	२०१४-१५ (३)	२०१५-१६ (४)	२०१६-१७ (५)	२०१७-१८ (६)	२०१८-१९# (७)	२०१९-२०## (८)
(अ) महसुली खर्च (१ + २)		१,५४,९०२	१,७७,५५३	१,९०,३७४	२,१३,२२९	२,४१,५७१	३,०१,४६०	३,३४,९३३
(१) विकास खर्च (अ + ब + क)		१,००,९२३	१,१७,०६७	१,२६,००४	१,४१,६१९	१,६३,०३६	२,१३,२०१	२,२७,८८६
(अ) सामाजिक सेवा (१ ते ८)		७०,८७९	७६,९५३	८२,३१७	९०,२८२	९३,०५४	१,२९,४९९	१,४८,६२२
(१) शिक्षण, क्रिडा, कला व संस्कृती		३८,२३८	३९,६९६	४२,८६७	४५,३५८	४८,४७६	५६,४१९	७१,२०७
(२) आरोग्य व कुटुंब कल्याण		६,८१६	८,४९७	९,३५७	१०,१२१	११,६०५	१४,५८२	१४,८१०
(३) पाणीपुरवठा, स्वच्छता, गृहनिर्माण व नगरविकास		६,९५२	७,४२९	९,५७३	१४,८६८	१२,२१४	२१,५४२	२९,४३९
(४) माहिती व प्रसारण		६८	१२२	८३	९४	७२	१६७	२३२
(५) अ.जा., अ.ज. व इ.मा.व. यांचे कल्याण		७,९५१	८,०९७	८,२३७	९,१८७	१२,४३९	१५,४९२	१७,८८५
(६) कामगार व कामगार कल्याण		७६७	८९५	७०९	८४५	८३४	१,२१६	१,४४२
(७) समाज कल्याण व पोषण		९,९९६	१२,११२	११,४०७	९,७०७	७,२९१	१९,८९५	१३,३६२
(८) इतर		९२	१०५	८२	१०२	१२३	१८७	२४६
(ब) आर्थिक सेवा (१ ते ९)		२७,९९१	३७,६८६	३८,०५२	४३,८४३	५४,१८९	६३,०४०	५७,१७९
(१) कृषि व संलग्न सेवा		७,८२१	८,५६७	९,६६०	१३,२४५	२६,१३०	२३,४६८	१६,१७९
(२) ग्राम विकास		३,१३०	६,१७२	५,६०९	७,०१८	६,५८९	१३,२७२	१६,०९५
(३) विशेष क्षेत्र कार्यक्रम		३३	३३	१	(-) १	१	१	१
(४) पाटबंधारे व पूर नियंत्रण		२,७४२	२,४८७	२,७५८	२,५४४	२,१५९	१,८८०	२,२७७
(५) ऊर्जा		५,७२६	१०,८९१	९,४०४	९,६११	८,९४६	११,६५५	८,४११
(६) उद्योग व खनिजे		२,५४९	२,८९४	३,२७९	३,१०२	२,४३९	३,५६१	३,२७६
(७) वाहतूक आणि दळणवळण		४,७२९	५,५५६	५,५४१	६,१०६	५,४६१	६,०५३	७,१२४
(८) विज्ञान, तंत्रज्ञान व पर्यावरण		८४	७७	९७	२३७	२२५	३००	४५६
(९) सर्वसाधारण आर्थिक सेवा		१,१७७	१,००९	१,७०३	१,९८०	२,२४१	२,८५०	३,३५८
(क) स्थानिक संस्था आणि पंचायत राज्य संस्था यांना सहायक अनुदाने व अंशदाने		२,०५३	२,४२८	५,६३५	७,४९५	१५,७९३	२०,६६२	२२,०८५
(२) विकासेतर खर्च (अ + ब)		५३,९७९	६०,४८६	६४,३७०	७१,६१०	७८,५३५	८८,२५९	१,०७,०४७
(अ) सर्वसाधारण सेवा (१ ते ५)		३१,१८०	३४,६३१	३६,३७८	४०,४७८	४२,४१६	५०,५३०	६७,८४०
(१) राज्यांची अंगे		१,४३५	२,३३४	१,८५९	१,८६५	१,९९४	२,६५७	५,०४४
(२) करवसुली खर्च		२,३७१	२,५९०	२,४२४	३,०७०	२,७८४	३,५९४	४,०१९
(३) प्रशासकीय सेवा		१४,००८	१५,०८६	१६,६२८	१८,५४४	१८,९२२	२३,१५५	३०,६८५
(४) निवृत्ती वेतन आणि संकीर्ण सर्वसाधारण सेवा		१३,१६३	१४,४०७	१५,४६८	१६,९९९	१८,७२६	२१,१२३	२८,०९१
(५) राखीव निधीकडे हस्तांतरण		२०४	२१४	०	०	०	०	०
(ब) व्याज प्रदाने व ऋण सेवा		२२,७९९	२५,८५५	२७,९९१	३१,१३२	३६,११८	३७,७२९	३९,२०७
(ब) भांडवली खर्च (१ + २)		३३,०८०	४०,९९४	३४,९९३	४३,६९३	४५,९९८	७१,७७५	६९,८६१
(१) विकास खर्च (अ + ब)		२१,६६६	२०,६६४	२३,९०८	३१,८०६	२७,८२१	४३,३३९	४३,६६७
(अ) महसुली लेख्याबाहेरील भांडवली खर्च		२०,०२०	१९,५२३	२२,७९३	२५,५२९	२६,८४२	४१,५७३	४१,६५९
(ब) राज्य शासनाने दिलेली कर्जे व आगाऊ रकमा		१,६४५	१,१४१	१,११५	६,२७७	९७९	१,७६७	२,००७
(२) विकासेतर खर्च (अ + ब + क) (सरकारी ऋणाची परतफेड)		११,४१४	१९,५३०	११,००५	११,८८७	१७,३७६	२८,४३६	२६,१९५
(अ) राज्य शासनाचे देशांतर्गत ऋण		१०,५४३	१४,२९४	९,१३८	१०,९१७	१६,४२८	२७,१९३	२४,९६२
(ब) केंद्र शासनाकडून घेतलेली कर्जे व आगाऊ रकमा		८७१	८८६	९०५	९७०	९४९	१,२४२	१,२३३
(क) आकस्मिकता निधीकडे विनियोजन		०	४,३५०	९६२	०	०	०	०
एकूण खर्च (अ + ब)		१,८७,९८२	२,१७,७४८	२,२५,२८७	२,५६,९२२	२,८६,७६९	३,७३,२३५	४,०४,७९४

आधार - वित्त विभाग, महाराष्ट्र शासन

सुधारित अंदाज

अर्थसंकल्पीय अंदाज

टीप - आकडे संक्षिप्तता दिल्याने काही ठिकाणी बेरजा जुळतीलच असे नाही.

परिशिष्ट ५.४
कर्जे व इतर दायित्वे

(₹ कोटी)

बाब	२०१३-१४	२०१४-१५	२०१५-१६	२०१६-१७	२०१७-१८	२०१८-१९ [#]	२०१९-२० ^{##}
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)	(७)	(८)
(एक) ऋण प्राप्ती (१ + २ + ३) (व्याजी)	२२,८७६	२५,१२४	३०,४०२	४१,११६	३७,६०२	११,९९१	५७,२३१
१) राज्य शासनाचे देशांतर्गत ऋण (निव्वळ)	१६,३७९	२०,८९०	२८,२५४	३६,७९२	३३,०७४	५,९९७	५१,५९७
२) केंद्र शासनाकडून कर्जे व आगाऊ रकमा (निव्वळ)	९४	(-) ३४४	(-) ३२१	(-) ३४३	(-) ७८१	(-) ३६९	(-) ५९५
३) व्याजी बंधने (अ + ब + क)	६,४०३	४,५७८	२,४६९	४,६६६	५,३०९	६,३६३	६,२२९
अ) भविष्य निर्वाह निधी (निव्वळ)	१,८९४	१,२६०	१,२०९	१,१२४	५४७	९५७	१,१९४
ब) राखीव निधी (निव्वळ)	(-) ८०	(-) ४३	९	३०२	४५	३,०७७	३,२४२
क) नागरी ठेवी (निव्वळ)	४,५९०	३,३६१	१,२५१	३,२४०	४,७१७	२,३२९	१,७९३
(दोन) ऋण प्राप्ती (१ + २) (बिनव्याजी)	३,९०९	४,६५९	(-) ३,०९५	(-) २,४४८	(-) १४,२९८	४३,३२०	४,१७१
१) लोकलेख्यातील निव्वळ जमा [@]	३,०५९	४,६४९	(-) ३,०९५	(-) २,४४८	(-) १४,२९८	४३,३२०	४,१७१
२) इतर भांडवली जमा (निव्वळ) [§]	८५०	१०	०	०	०	०	०
एकूण कर्जे व इतर दायित्वे (एक + दोन)	२६,७८५	२९,७८३	२७,३०८	३८,६६७	२३,३०४	५५,३११	६१,४०२

आधार - वित्त विभाग, महाराष्ट्र शासन

सुधारित अंदाज

अर्थसंकल्पीय अंदाज

@ लोकलेख्याच्या निव्वळ प्राप्तीमध्ये राखीव निधी, ठेवी, निलंबन व संकीर्ण आणि वित्त प्रेषणे लेखा यांचा अंतर्भाव आहे.

§ यामध्ये आंतरराज्यीय तडजोड (निव्वळ), आकस्मिकता निधीमध्ये केलेले विनियोजन (निव्वळ) आणि आकस्मिकता निधी (निव्वळ) यांचा समावेश आहे.
टीप - आकडे संक्षिप्तात दिल्याने काही ठिकाणी बेरजा जुळतीलच असे नाही.

परिशिष्ट ५.५

शासनाच्या उपभोग्य बाबींवरील अंतिम खर्च व भांडवल निर्मितीवरील खर्च

(₹ कोटी)

विवरण (१)	२०१३-१४ (२)	२०१४-१५ (३)	२०१५-१६ (४)	२०१६-१७ (५)	२०१७-१८ (६)	२०१८-१९# (७)	२०१९-२०## (८)
अ. उपभोग्य बाबींवरील खर्च							
१ कर्मचाऱ्यांची भरपाई (१.१ + १.२)	३३,५९१	३३,९५४	३७,०४०	४०,४४१	४५,६५६	५६,१९६	७१,५०६
१.१ वेतन आणि मजूरी	१९,७८०	२०,७५०	२३,१४२	२४,७५१	२६,७३३	३४,३९८	४२,९२७
१.२ निवृत्तीवेतन	१३,८११	१३,२०४	१३,८९८	१५,६९०	१८,९२३	२१,७९८	२८,५७९
२ वस्तू आणि सेवांची निव्वळ खरेदी (२.१ + २.२ - २.३)	१४,४३४	१२,८७०	११,५०५	१५,३८२	१४,३५३	२२,०६५	२७,७६७
२.१ खरेदी	८,४९८	१०,३३९	९,१६६	१२,३८७	१०,६६४	१६,८३९	२२,२७१
२.२ देखभाल	४,३३४	४,७८५	४,६०५	५,११२	५,८९६	६,५४०	६,८११
२.३ विक्री	१,६०२	२,०३४	२,२६६	२,११७	२,२०७	१,३१४	१,३१५
एकूण उपभोग्य बाबींवरील खर्च	४८,०२४	४७,०४४	४८,५४५	५५,८२४	६०,००९	७८,२६१	९९,२७४
ब. भांडवल निर्मितीवरील खर्च							
१. इमारती	२,०८०	१,९७८	२,५४८	१,९१८	२,०४३	४,४६६	११,०८३
२. रस्ते व पूल	४,२१०	३,६५४	४,३५१	४,९७९	६,११३	१०,५०४	९,३३३
३. इतर भांडवली खर्च	२,५२७	६,६२३	७,६५३	७,९७५	१०,२३३	१३,३६९	१४,४२३
४. दळणवळणाची साधनसामग्री	१२०	१७१	१९७	२५६	१५१	१९४	१७६
५. यंत्रसामग्री आणि साधनसामग्री	५५०	४५७	६४६	१,१०५	९९८	२,११०	१,६९२
६. लागवडीखालील मत्ता	०	०	०	०	४	२२	४१
७. पशुधन	०	०	०	०	०	०	०
८. एकूण नवीन भांडवल निर्मिती (१ ते ७)	९,४८७	१२,८८३	१५,३९५	१६,२३४	१९,५४२	३०,६६४	३६,७४८
९. साठ्यातील बदल	३	४	३	४	०	०	०
१०. स्थूल भांडवल निर्मिती (८+९)	९,४९०	१२,८८७	१५,३९८	१६,२३७	१९,५४२	३०,६६४	३६,७४८

आधार - अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन

सुधारित अंदाज

अर्थसंकल्पीय अंदाज

टीप - आकडे संक्षिप्तत दिल्याने काही ठिकाणी बेरजा जुळतीलच असे नाही.